

**ПРОТИДІЯ НЕЗАКОННОМУ
ПЕРЕМІЩЕННЮ ТОВАРІВ В РАЙОНАХ
ЗДІЙСНЕННЯ ОПЕРАЦІЇ ОБ'ЄДНАНИХ СИЛ**

***МАТЕРІАЛИ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОГО СЕМІНАРУ***

**COMBATING ILLEGAL MOVEMENT OF GOODS
IN JOINT FORCE OPERATION AREAS**

ІРПІНЬ – 2020

**ДЕРЖАВНА ФІСКАЛЬНА СЛУЖБА УКРАЇНИ
УНІВЕРСИТЕТ ДЕРЖАВНОЇ ФІСКАЛЬНОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ
ФАКУЛЬТЕТ ПІДГОТОВКИ, ПЕРЕПІДГОТОВКИ ТА ПІДВИЩЕННЯ
КВАЛІФІКАЦІЇ ПРАЦІВНИКІВ ПОДАТКОВОЇ МІЛІЦІЇ
КАФЕДРА СПЕЦІАЛЬНИХ ДИСЦИПЛІН ТА ОРГАНІЗАЦІЇ
ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ**

**ПРОТИДІЯ НЕЗАКОННОМУ
ПЕРЕМІЩЕННЮ ТОВАРІВ В РАЙОНАХ
ЗДІЙСНЕННЯ ОПЕРАЦІЇ ОБ'ЄДНАНИХ СИЛ**

*ТЕЗИ ДОПОВІДЕЙ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОГО СЕМІНАРУ*

**15 травня 2020 року
м. Ірпінь**

УДК 339.543:316.48(477)ООС(06)
ББК 67.9(4Укр)301.143.1я431
П83

*Рекомендовано до друку Вченою радою факультету підготовки,
перепідготовки та підвищення кваліфікації працівників податкової міліції
Університету державної фіскальної служби України
(протокол від 12 06 2020 № 7).*

Організаційний комітет науково-практичного семінару

Голова:

Чмелюк В. В., к.ю.н., проректор з питань підготовки кадрів податкової міліції – начальник Факультету підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації працівників податкової міліції Університету державної фіскальної служби України.

Заступник голови:

Грищук В. Л., к.ю.н., начальник кафедри спеціальних дисциплін та організації професійної підготовки;

Бухтіяров О. А., к.ю.н., заступник начальника кафедри спеціальних дисциплін та організації професійної підготовки.

Члени організаційного комітету:

Єрмоменко Е. А., к.пед. н, Заслужений працівник фізичної культури і спорту України, Заслужений тренер України, майстер спорту України міжнародного класу, професор кафедри спеціальних дисциплін та організації професійної підготовки;

Буток О. В., старший викладач кафедри спеціальних дисциплін та організації професійної підготовки;

Андруліс Й. Ю., старший викладач кафедри військової підготовки Університету державної фіскальної служби України, відмінник освіти.

П83 **Протидія незаконному переміщенню товарів в районах здійснення Операції об'єднаних сил : тези доповідей науково-практичного семінару (15 травня 2020 року). Ірпінь : Університет ДФС України, 2020. 154 с.**

*За достовірність фактів, цитат, імен, назв та інших відомостей
несуть відповідальність автори.*

УДК 339.543:316.48(477)ООС(06)
ББК 67.9(4Укр)301.143.1я431

© Університет ДФС України, 2020

ЗМІСТ

Чмелюк Василь Васильович, Єрмоєнко Едуард Анатолійович, Бондарчук Віталій Вікторович БОЙОВИЙ ХОРТИНГ У ПІДРОЗДІЛАХ ДЕРЖАВНОЇ МИТНОЇ СЛУЖБИ ДЛЯ ПІДГОТОВКИ СПІВРОБІТНИКІВ ДО ПРОТИДІЇ НЕЗАКОННОМУ ПЕРЕМІЩЕННЮ ТОВАРІВ У РАЙОНАХ ЗДІЙСНЕННЯ ОПЕРАЦІЇ ОБ'ЄДНАНИХ СИЛ НА СХОДІ УКРАЇНИ	7
Гришук Віктор Леонідович ОСОБИСТА БЕЗПЕКА ПРАЦІВНИКІВ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ НА КОНТРОЛЬНО-ПРОПУСКНИХ ПУНКТАХ В ЗОНІ ООС	26
Бухтіяров Олексій Анатолійович ПРИЧИНИ ТА УМОВИ НЕЗАКОННОГО ПЕРЕМІЩЕННЯ ТОВАРІВ В РАЙОНАХ ЗДІЙСНЕННЯ ОПЕРАЦІЇ ОБ'ЄДНАНИХ СИЛ	28
Лисак Павло Петрович, Маняков Іван Валерійович ВИЗНАЧЕННЯ СТУПЕНІВ ВПЛИВУ РИЗИКІВ НА СТАН ПРОТИДІЇ НЕЗАКОННОМУ ПЕРЕМІЩЕННЮ ТОВАРІВ В КОНТРОЛЬНИХ ПУНКТАХ В'ЇЗДУ-ВИЇЗДУ НА ТИМЧАСОВО ОКУПОВАНУ ТЕРИТОРІЮ У ДОНЕЦЬКІЙ ТА ЛУГАНСЬКІЙ ОБЛАСТЯХ	31
Шаповалов Борис Борисович ПОЛЩЕЙСЬКИЙ ХОРТИНГ В ПРОТИДІЇ НЕЗАКОННОМУ ПЕРЕМІЩЕННЮ ТОВАРІВ В РАЙОНІ ЗДІЙСНЕННЯ ОПЕРАЦІЇ ОБ'ЄДНАНИХ СИЛ	37
Єрмоєнко Едуард Анатолійович ОСОБЛИВОСТІ ФІЗИЧНОЇ І ПСИХОЛОГІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ ТА ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНИХ ЯКОСТЕЙ КУРСАНТІВ І ПРАЦІВНИКІВ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ ЗАСОБАМИ БОЙОВОГО ХОРТИНГУ	39
Єрмоєнко Едуард Анатолійович, Полторацький Сергій Сергійович, Суліма Ігор Віталійович, Марченко Олег Ігорович БОЙОВИЙ ХОРТИНГ ЯК ЗАСІБ ВІЙСЬКОВО-ПРИКЛАДНОЇ ТА ФІЗИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ ОСОБОВОГО СКЛАДУ ПІДРОЗДІЛІВ З ПРОТИДІЇ НЕЗАКОННОМУ ПЕРЕМІЩЕННЮ ТОВАРІВ У РАЙОНАХ ЗДІЙСНЕННЯ ОПЕРАЦІЇ ОБ'ЄДНАНИХ СИЛ НА СХОДІ УКРАЇНИ	43
Гришук Віктор Леонідович, Єрмоєнко Едуард Анатолійович, Бухтіяров Олексій Анатолійович БОЙОВИЙ ХОРТИНГ ЯК ЗАСІБ ПРОФЕСІЙНО-ПРИКЛАДНОЇ ПІДГОТОВКИ ПРАВООХОРОНЦІВ ДО ВИКОНАННЯ СЛУЖБОВО-БОЙОВИХ ЗАВДАНЬ З ПРОТИДІЇ КОНТРАБАНДИ У РАЙОНАХ ЗДІЙСНЕННЯ ОПЕРАЦІЇ ОБ'ЄДНАНИХ СИЛ	59
Бухтіярова Ірина Геннадіївна, Бухтіяров Олексій Анатолійович ОСОБЛИВОСТІ СХЕМ ПЕРЕМІЩЕННЯ ТОВАРІВ В РАЙОНАХ ЗДІЙСНЕННЯ ОПЕРАЦІЇ ОБ'ЄДНАНИХ СИЛ	74
Гарбовський Леонід Антонович НЕЗАКОННЕ ПЕРЕМІЩЕННЯ ТОВАРІВ – ЗАГРОЗА ЕКОНОМІЧНІЙ БЕЗПЕЦІ ДЕРЖАВИ	77
Єрмоєнко Вероніка Едуардівна, Єрмоєнко Марина Олександрівна, Єрмоєнко Едуард Анатолійович ПРОФІЛАКТИКА СТОМАТОЛОГІЧНИХ ЗАХВОРЮВАНЬ ПРАЦІВНИКІВ ПРАВООХОРОНИХ ОРГАНІВ У ПЕРІОД ВИКОНАННЯ СЛУЖБОВО-БОЙОВИХ ЗАВДАНЬ	79
Антоненко Сергій Анатолійович, Безух Андрій Андрійович СТАТУС СУБ'ЄКТІВ ЗАХИСТУ ІНТЕРЕСІВ УКРАЇНИ В МІСЦЯХ ПРОВЕДЕННЯ ОПЕРАЦІЇ ОБ'ЄДНАНИХ СИЛ	87
Параниця Сергій Павлович ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗАХИСТУ ПРАВ	89

БОЙОВИЙ ХОРТИНГ ЯК ЗАСІБ ПРОФЕСІЙНО-ПРИКЛАДНОЇ ПІДГОТОВКИ ПРАВООХОРОНЦІВ ДО ВИКОНАННЯ СЛУЖБОВО-БОЙОВИХ ЗАВДАНЬ З ПРОТИДІЇ КОНТРАБАНДИ У РАЙОНАХ ЗДІЙСНЕННЯ ОПЕРАЦІЇ ОБ'ЄДНАНИХ СИЛ

Грищук Віктор Леонідович,
начальник кафедри спеціальних дисциплін та організації професійної підготовки Факультету підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації працівників податкової міліції Університету державної фіскальної служби України, кандидат юридичних наук, підполковник податкової міліції, майстер спорту України з хортингу, учасник бойових дій

Єрмоєнко Едуард Анатолійович,
професор кафедри спеціальних дисциплін та організації професійної підготовки, кандидат педагогічних наук, Заслужений працівник фізичної культури і спорту України, майстер спорту України міжнародного класу, Заслужений тренер України

Бухтіяров Олексій Анатолійович,
заступник начальника кафедри спеціальних дисциплін та організації професійної підготовки Факультету підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації працівників податкової міліції Університету державної фіскальної служби України, кандидат юридичних наук, підполковник податкової міліції, майстер спорту України, учасник бойових дій

Сучасна воєнополітична ситуація у світі характеризується зростанням непримиренності політичних, економічних, національних, релігійних та інших інтересів. Останні події в Україні свідчать, що світові та регіональні міжнародні організації (ООН, ОБСЄ, ЄС, СНД тощо) виявилися недостатньо підготовленими до врегулювання локальних війн і збройних конфліктів, а також до протидії міжнародному тероризму [2; 3; 19]. Цей тривожний симптом потребує всебічного осмислення, особливо у світлі трагічних подій на Сході України.

Сучасні події на Сході України відрізняються високою інтенсивністю, напруженістю, швидкоплинністю. За цих умов психіка правоохоронців, військовослужбовців функціонує на межі допустимих навантажень. Виснаження призводить до зниження ефективності функціонування діяльності в екстремальних умовах збройного протистояння, психічних травм і психічних розладів короткочасного чи довготривалого характеру [1; 4; 5; 7]. Підвищені вимоги до всебічного забезпечення спонукають до осмисленого і наукового аналізу досвіду ведення бойових дій з метою вироблення висновків і практичних рекомендацій для їх подальшого впровадження в практику правоохоронців, військовослужбовців й підготовки миротворчих контингентів.

За допомогою заборони руху вантажного транспорту вирішити проблему не вдається: контрабандисти знаходять об'їзні дороги або вирішують питання корупційним шляхом. Проходження машини через блокпост коштує від 50 до 150 тисяч гривень. Коли йде 20-тонна фура, на якій підприємець або контрабандист заробляє в п'ять разів більше, ніж вкладає, то він може віддати частину заробітку. На територіях підконтрольних бойовикам відчувається дефіцит за всіма групами товарів. Ціни там, скажімо, на продукти у 5–6 разів вище, ніж на території, підконтрольній українській владі [3; 19]. Це створює передумови для діяльності контрабандистів. На жаль, і в наших лавах є нечисті на руку люди. Брак виховання і дисципліни породжує корупційні схеми, які дозволяють збагачуватися за рахунок війни.

Рішення про заборону руху будь-якого транспорту, крім легкових автомобілів діє і в зоні проведення Операції об'єднаних сил. Але проблематика в обох областях однакова. Це

проблема всього Східного фронту. Виставляєш піст, а вони беруть провідників і об'їжджають тебе. Можна зупиняти ці автопоїзда і розвертати їх. Але на наступний день вони повторюють свої спроби. Поки немає чіткого законодавчого визначення адміністративних меж та правила їх перетину в подібних ситуаціях – до тих пір у нас на кордонах буде контрабанда. Тут головна проблема – брак відповідної правової бази. Як відомо, поведінка людей регулюється соціальними, в тому числі правовими нормами. Для абсолютної більшості людей нормою є поведінка, відповідна приписам права, тобто є правомірною. Разом з тим прямою протилежністю правомірної поведінки є правопорушення, які в залежності від виду юридичної відповідальності діляться на конституційні, дисциплінарні, цивільні, адміністративні, митні.

Протягом п'яти перших місяців бойових дій на Сході України у 2014 році митницями виявлено понад 6,5 тис. правопорушень. При цьому за результатами розгляду справ про порушення митних правил винесено майже 6 тис. постанов про притягнення осіб до відповідальності. Безперечно, серед осіб, визнаних винними у вчиненні правопорушень, є ті, які свідомо і навмисно здійснювали протиправні дії. Разом з тим є певний відсоток осіб, якими правопорушення вчинені через недостатню поінформованість або легковажне ставлення до наслідків своєї поведінки.

Одним із способів запобігання вчиненню правопорушень є забезпечення поінформованості осіб щодо підстав для притягнення до юридичної відповідальності і заходів покарання за вчинення протиправних дій.

Зупинимось на деяких питаннях адміністративної відповідальності за вчинення порушень митного законодавства, зокрема:

що таке порушення митних правил;

які адміністративні стягнення можуть застосовуватися за порушення митних правил і якими органами;

якими є терміни притягнення до відповідальності за вчинення митних правопорушень;

якими є обставини, що виключають притягнення до відповідальності за вчинення митних правопорушень.

Порушення митних правил. Слід зазначити, що відповідно питання адміністративної відповідальності за порушення митних правил регулюються Митним кодексом. Визначення поняття «порушення митних правил» міститься в ст. 458 Митного кодексу України. Згідно з цією статтею порушення митних правил визнається адміністративним правопорушенням, яке являє собою протиправні, винні (умисні або з необережності) дії чи бездіяльність, що посягають на встановлений Митним кодексом та іншими актами законодавства України порядок переміщення товарів, транспортних засобів комерційного призначення через митний кордон України, пред'явлення їх митницям для проведення митного контролю та митного оформлення, а також здійснення операцій з товарами, що перебувають під митним контролем або контроль за якими покладено на митниці цим Кодексом або іншими законами України, та за які цим Кодексом передбачена адміністративна відповідальність.

Склад порушення включає в себе ознаки, що характеризують зовнішній акт поведінки особи, його спрямованість і наслідки, а також ознаки, що характеризують самого правопорушника та його психічне ставлення до скоєного.

Ознаки складу порушення митних правил об'єднуються в чотири групи (елементи), що характеризують:

- об'єкт порушення митних правил;
- об'єктивну сторону порушення митних правил;
- суб'єкт порушення митних правил;
- суб'єктивну сторону порушення митних правил.

Всі зазначені елементи складу порушення митних правил представляють собою нерозривну єдність. Наявність цих елементів обов'язково для кваліфікації конкретної дії як порушення митних правил. Якщо хоча б один з них відсутній або не відповідає властивостям, передбаченим відповідною нормою Митного кодексу, то вказане діяння не є порушенням митних правил.

Об'єктом порушень митних правил є суспільні відносини, які охороняються законом і яким у результаті посягання завдається чи може бути завдано шкоди, а також те, на що спрямоване посягання. Об'єктивною стороною порушень митних правил є сукупність передбачених законом ознак, що характеризують зовнішній прояв дії, який зазіхав на об'єкти правової охорони, а також об'єктивні умови цього посягання. Суб'єктами адміністративної відповідальності за порушення митних правил можуть бути громадяни, на момент скоєння такого правопорушення досягли 16-річного віку, а при вчиненні порушень митних правил підприємствами – посадові особи цих підприємств.

Під громадянами слід розуміти таких фізичних осіб: громадян України, іноземців, осіб без громадянства. Під посадовими особами підприємств слід розуміти керівників та інших працівників підприємств (резидентів і нерезидентів), які в силу постійно або тимчасово виконуваних ними трудових (службових) обов'язків відповідають за дотримання вимог, встановлених Митним кодексом України, законами та іншими нормативно-правовими актами України, а також міжнародними договорами України, укладеними в установленому законом порядку. Іноземці та особи без громадянства, які перебувають на території України, підлягають адміністративній відповідальності на загальних підставах з громадянами України.

Питання про відповідальність за адміністративні правопорушення, вчинені на території України іноземцями, які згідно з чинними законами та міжнародними договорами України користуються імунітетом від адміністративної юрисдикції України, вирішуються дипломатичним шляхом. При виявленні в порядку, встановленому Митним кодексом, фактів переміщення через митний кордон України особами, які користуються імунітетом від адміністративної юрисдикції України, товарів з порушеннями митного законодавства, митні формальності щодо таких товарів здійснюються відповідно до цього Кодексу, міжнародних договорів України та іншим актам законодавства.

Суб'єктивна сторона порушень митних правил характеризується психічним ставленням особи до вчинення правопорушення:

- 1) вина – психічне ставлення особи до скоєного дії або бездіяльності, передбачених Митним кодексом, і їх наслідків, виражене у формі умислу або необережності;
- 2) мотив – внутрішнє спонукання особи, що створила психологічні передумови вчинення правопорушення;
- 3) мета – результат, якого прагне досягти особа, вчиняючи правопорушення.

Адміністративна відповідальність за правопорушення, передбачені Митним кодексом, настає за умови, якщо ці правопорушення за своїм характером не тягнуть за собою

кримінальну відповідальність. Види порушень митних правил і відповідальність за них встановлені главою 68 Митного кодексу України.

Основні завдання Національної федерації бойового хортингу України у взаємодії з митною службою у питаннях фізичної підготовки службовців:

1) організація і проведення фізкультурно-оздоровчих та спортивно-масових заходів з бойового хортингу з посадовими особами та працівниками митних органів, розташованих в регіоні діяльності митниці, на спортивних об'єктах, що знаходяться на балансі митниці, а також на орендованих спорт спорудах [6; 8];

2) розробка пропозицій щодо розвитку матеріально-технічної бази митниці для поліпшення якості фізкультурно-оздоровчої роботи та підвищення фізичної підготовки посадових осіб і працівників митних органів, розташованих в регіоні діяльності митниці.

Основні функції Національної федерації бойового хортингу України у взаємодії з митною службою у питаннях фізичної підготовки службовців:

1) організовує та проводить заняття секцій з бойового хортингу на спортивних об'єктах митниці, готує розклад занять секцій [10; 11; 13; 17];

2) здійснює своєчасну підготовку спортивних споруд до проведення занять і змагань з бойового хортингу, в разі необхідності, орендує спортивні об'єкти інших відомств;

3) визначає потреби, готує заявки на придбання спортивної форми, інвентарю, обладнання, нагородної атрибутики, спеціальної літератури та наочної агітації;

4) організовує підбір та координацію роботи штатних та позаштатних тренерсько-інструкторських кадрів з бойового хортингу [12; 14; 15; 18];

5) здійснює розробку положень про спортивні змагання з бойового хортингу, що проводяться за планами митниці;

6) організовує підготовку збірних команд митниці для участі в спортивно-масових заходах і в змаганнях з бойового хортингу, делегує представників до збірних команд області та України;

7) готує та проводить наради з представниками митних органів, розташованих у регіоні діяльності митниці, щодо організації та проведення спортивних заходів з бойового хортингу [20; 21; 23; 24];

8) організовує та безпосередньо проводить змагання з бойового хортингу на першість митниці і в рамках спартакіади митних органів області та України;

9) бере участь у розгляді проектної документації спортивних об'єктів митниці, що будуються або реконструюються;

10) готує необхідну інформацію, довідки та звіти за напрямками діяльності Національної федерації бойового хортингу України для керівного складу митниці і ФСТ «Динамо» України;

11) організовує та проводить заходи оздоровчої спрямованості в режимі вихідного дня, а також спортивні свята;

12) проводить роботу з пропаганди бойового хортингу, фізичної культури і спорту, здорового способу життя [22];

13) забезпечує заходи безпеки при проведенні фізкультурно-оздоровчих та спортивно-масових заходів з бойового хортингу, що проводяться за планами митниці;

14) забезпечує утримання спортивних об'єктів митниці у справному технічному стані.

Фізична підготовленість співробітників митниці впливає на виконання ними службових обов'язків щодо боротьби з незаконним переміщенням товарів і контрабандою в

зоні здійснення Операції об'єднаних сил [5; 6; 15]. Нині однією з негативних тенденцій боротьби з контрабандою є те, що перспективи і можливості судового вирішення кримінальних справ даної категорії залишаються невеликими. За даними Служби безпеки України до суду надходить тільки 25 % порушених митними органами кримінальних справ про контрабанду, а отримує покарання – десята частина обвинувачених. Тому контрабанда, яку недаремно іноді називають ще «другою найдавнішою професією», набула організованого, витонченого і професійного характеру, стала «галуззю злочинної індустрії» у сфері кримінального бізнесу.

Під контрабандою (італ. *Contro* – проти, *bando* – урядової постанови) згідно зі ст. 201 КК України визнається переміщення товарів через митний кордон України поза митним контролем або з приховуванням від митного контролю, вчинене у великих розмірах або за попередньою змовою групи осіб або особою раніше судимою за злочин, передбачений цією статтею, а також незаконне переміщення історичних та культурних цінностей, отруйних, сильнодіючих, радіоактивних та вибухових речовин, зброї та боєприпасів (крім гладкоствольної мисливської зброї та боєприпасів до неї), а так само контрабанда стратегічно важливих сировинних товарів, щодо яких законодавством встановлено відповідні правила вивезення за межі України.

У Кримінальному кодексі України також передбачена ст. 305, яка встановлює відповідальність за контрабанду наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів. Одним із основних структурних елементів методики розслідування контрабанди є криміналістична характеристика даного виду злочину. Криміналістична характеристика контрабанди – це узагальнена, інформаційна модель (графічна й описова), що являє собою систематизований опис типових криміналістично значущих ознак контрабанди, які мають суттєве значення для її виявлення, розкриття та розслідування [2; 3].

До основних елементів криміналістичної характеристики контрабанди відносять: 1) предмет злочинного посягання; 2) спосіб вчинення і приховування злочину; 3) «слідову картину» контрабанди; 4) місце і час вчинення контрабанди; 5) особу злочинця.

Предмет злочинного посягання. Згідно з діючим законодавством предметом контрабанди можуть бути як товари, інші цінності, що знаходяться у вільному обігу, так і предмети, обіг яких обмежено або взагалі вилучено з цивільного обігу (отруйні, сильнодіючі, радіоактивні, наркотичні, вибухові речовини, зброя та боєприпаси тощо).

Криміналістична особливість предмета злочинного посягання полягає в тому, що це слідосприймаючі і слідоутворювальні об'єкти живої та неживої природи, їх якісно-кількісні показники, фізико-хімічні та споживчі властивості індивідуалізують предмет у матеріальному світі, обумовлюють способи вчинення і приховання контрабанди.

Аналіз практики боротьби з контрабандою свідчить про те, що в сучасних умовах “асортимент” предмета контрабанди надзвичайно різноманітний і час від часу змінюється в залежності від потреб окремих груп населення. Ці потреби детерміновані соціально-економічною обстановкою в країні та соціальними і психологічними особливостями проживаючих у ній громадян. Частіше всього предметами контрабанди та незаконного переміщення товарів у районах здійснення Операції об'єднаних сил виступають: продовольчі і промислові товари, сировина для їх виготовлення, наркотики, ювелірні вироби і дорогоцінні метали, антикваріат, твори мистецтва, зброя, боєприпаси, вибухові, отруйні, сильнодіючі речовини тощо.

Поряд із зростанням окремих видів контрабанди та незаконного переміщення товарів у районах здійснення Операції об'єднаних сил простежуються її якісні зміни: контрабандною діяльністю займаються організовані злочинні групи зі стійкими міжнародними зв'язками. У контрабанді наркотичних засобів спостерігається перехід від об'ємних (макова соломка) до менш об'ємних і важких наркотиків – опій, екстракт макової соломки, кокаїн тощо. Частіше зустрічаються випадки переміщення синтетичних наркотиків, прекурсорів.

Контрабанда та незаконне переміщення товарів у районах здійснення Операції об'єднаних сил вважається вчиненою у великих розмірах, якщо їх вартість у тисячу і більше разів перевищує неоподатковуваний мінімум доходів громадян. У випадках, коли вартість предметів є меншою від зазначеного розміру, відповідальність (за відсутності інших ознак злочину) настає як за порушення митних правил відповідно до Митного кодексу України [19].

При визначенні вартості предмета контрабанди необхідно виходити з нормативних актів про ціни і ціноутворення на відповідні предмети. При необхідності це питання може бути вирішено на підставі висновку експерта.

Якщо предмет контрабанди вивезено за межі України, реалізовано чи знищено або ж його місце знаходження не встановлено, при визначенні його вартості можуть бути використані відомості, що є в митних, товарно-супровідних та інших документах пунктів 5, 6 постанови Пленуму Верховного Суду України від 26.02.1999 р. № 2 «Про судову практику по справах про контрабанду і порушення митних правил».

Спосіб вчинення контрабанди та незаконного переміщення товарів у районах здійснення Операції об'єднаних сил – це детермінована система дій злочинця по підготовці, виконанню та приховуванню незаконного переміщення контрабанди через митний кордон, а також по використанню результатів контрабандної діяльності.

Здійснюючи контрабанду, злочинець діє одночасно вільно і невольно: його поведінка детермінована взаємодією суб'єктивних та об'єктивних факторів.

До об'єктивних факторів передусім належать: а) властивості предмета злочинного посягання (кількісні та якісні ознаки); б) засоби пересування контрабандиста через кордон (поїзд, літак, легковий та вантажний автомобіль, морські та річкові судна); в) канали переміщення контрабанди (туризм, обмін делегаціями, транзитний багаж, легальні вантажі тощо); г) обстановка вчинення посягання (місце, час здійснення контрабанди, недосконалість митного законодавства, недоліки в організації та проведенні митного контролю, зміни в митній політиці).

До суб'єктивних факторів, які зумовлюють спосіб дії контрабандиста, належать його особисті якості – знання, вміння, навички, звички, злочинний досвід, характерологічний склад, психологічна спрямованість. Крім зазначеного істотний вплив на вибір способу вчинення цієї категорії злочинів справляють і соціальні та фізичні (соматичні) особливості злочинця – стать, вік, зріст тощо. При цьому суттєве значення мають рівень освіти, професійна належність, знання контрабандистом митного законодавства та особливостей митного контролю, наявність зв'язків та знайомств, навичок по виготовленню (пристосуванню) тайників, комунікабельність, організаторські здібності тощо.

Найбільш типовими способами вчинення контрабанди та незаконного переміщення товарів у районах здійснення Операції об'єднаних сил є:

- а) переміщення товарів поза митним контролем;
- б) переміщення товарів шляхом приховування від митного контролю.

Переміщення товарів поза митним контролем передбачає ввезення або вивезення товарів і інших предметів через митний кордон України поза визначеними митними органами України місць (митниць, митних постів) або поза встановленим часом для проведення митного контролю. Цей спосіб найбільш характерний для митниць, розташованих на кордонах України з Російською Федерацією на Сході України і зумовлений, у першу чергу, існуванням «прозорих» кордонів.

Переміщення товарів поза митним контролем найчастіше здійснюється *шляхом об'їзду митних постів легковими та вантажними автомобілями*. У таких випадках контрабандисти з метою ухилення від митного контролю, як правило, використовують не традиційно існуючі магістралі транспортного прямування, путівці (польові, степові, міжселищні), об'їзні дороги. При цьому правопорушники заздалегідь готуються до вчинення контрабанди в такий спосіб.

Наприклад, при переміщенні товарів автотранспортом вони виписують фіктивні товарно-транспортні документи у прикордонний український населений пункт, а у разі їх затримання використовують указані документи для підтвердження версії, що вони «не мали наміру перетинати кордон», а лише «заблукали». Значно рідше на практиці зустрічається переміщення контрабанди *шляхом обходу місць митного контролю пішоходами*.

У міжнародній практиці зустрічаються й *інші способи ухилення від митного контролю*, зокрема шляхом використання тварин, спеціально виготовлених літальних пристосувань, торпед, трубопроводів тощо.

Приховування товару від митного контролю предметів контрабанди – це будь-який спосіб утаювання, що ускладнює їх виявлення, зокрема: із використанням тайників або інших засобів «фізичного приховування», які утруднюють візуальне виявлення контрабанди; шляхом надання одним предметам вигляду інших; шляхом подання митному органу як підстави для переміщення предметів підроблених документів або таких, які одержані незаконним шляхом, містять неправдиві дані чи є підставою для переміщення інших предметів.

Під *тайниками* слід вважати спеціально виготовлені, обладнані або пристосовані сховища, а також конструктивні ємності, порожнини транспортних засобів, багажу та інші предмети, що попередньо підлягали розібранню, демонтажу або переобладнанню.

Найбільш поширеними місцями приховування контрабандних предметів у автотранспорті є: шини ходових та запасних коліс; спеціально переобладнані або ж виготовлені паливні та водяні баки; ящики для інструмента з подвійними стінками та днищами; простір за передньою панеллю та декоративною обшивкою кабіни; пустоти між подвійними стінками вантажного приміщення; тайники спеціально обладнані в балках, лонжеронах і шасі автомашини тощо.

На залізничному транспорті як місця для приховування найчастіше використовуються міжстельові простори, туалети, ящики для сміття, опалювальні печі вагонів, ями для постільної білизни, тайники в службових купе, акумуляторні ящики, плафони освітлення, різноманітні ніші, сидіння та спинки диванів, пустоти в столиках, у поруччях, попередньо розряджені вогнегасники тощо.

Під **«фізичним» приховуванням** розуміється створення умов, за яких візуальне виявлення предметів контрабанди під час митного контролю ускладнене. У залежності від об'єктів митного контролю до інших засобів фізичного приховування, що утруднюють виявлення предметів контрабанди, можна віднести, зокрема, приховування безпосередньо на

тілі контрабандиста; в тілі людини (у внутрішніх порожнинах та ковтальним способом); безпосередньо в одязі, взутті та особистих речах; в особистому багажі та ручній поклажі; у легальних товарах та вантажах; у транспортних засобах; у міжнародних поштових відправленнях тощо.

Приховування шляхом камуфлювання предметів контрабанди – це спосіб маскування, який застосовується з метою контрабандного переміщення і полягає у зміні зовнішнього вигляду предметів, їх зовнішніх ознак (форми, стану, упаковки, етикеток тощо). Це може бути розбирання предметів та окреме переміщення його складових частин, надання одним предметам (товарам) вигляду інших тощо. Наприклад, зброя, спеціально пристосована для стрільби, може бути закамуфльована під різноманітні предмети побуту – авторучку, запальничку, коробку сигарет. У таких випадках камуфляж є конструктивним оформленням даного виду зброї, при якому істотно змінюються її зовнішні характерні ознаки, які дозволяють віднести зброю до побутових предметів.

Приховування від митного контролю охоплює також дії контрабандиста, що виражаються в пред'явленні митному органу як підстави для переміщення предметів контрабанди та незаконного переміщення товарів у районах здійснення Операції об'єднаних сил:

- а) підроблених документів;
- б) документів, отриманих незаконним шляхом;
- в) документів, що містять неправдиві дані.

Документи, що містять неправдиві дані – це документи, що є справжніми за формою, але містять недостовірні відомості. У таких випадках має місце так звана інтелектуальна підробка (внесення в документи неправдивих відомостей). Для цього, як правило, використовуються митні декларації, в яких зменшується кількість товару, записуються предмети (товари) іншими найменуваннями тощо.

Підробка документів може виявлятися як у частковій зміні первинного змісту справжнього документа (шляхом підчистки, підробки, виправлення тощо), так і в повному виготовленні фальшивого документа від бланка до підписів, печаток та штампів. У даному випадку має місце так звана матеріальна підробка.

Характерним є використання контрабандистами **митних декларацій форми Т-6** з відбитками підробленої особистої номерної печатки інспектора митниці та підробкою його підпису. Нерідко пред'являються декларації з митниць, які не проводять пасажирських операцій; декларації з відбитками печаток митниць старого зразка; справжні декларації із внесеними змінами шляхом підчистки, дописки тощо.

Приховування від митного контролю з **використанням документів, отриманих незаконним шляхом** передбачає одержання справжніх документів, що надають право на переміщення предметів через митний кордон особі, яка такого права не має. До таких належать документи, отримані за допомогою хабара, погроз, фізичного примусу, обману. Це може виявлятися в незаконному оформленні працівником митниці вантажної митної декларації без належного митного оформлення вантажу, а також вивезенні за кордон товарів, що підлягають ліцензуванню, за ліцензією, яка отримана за хабар.

Останнім часом у районах здійснення Операції об'єднаних сил поширились способи вчинення контрабанди та незаконного переміщення товарів за участю представників підприємницьких структур; способи контрабанди з використанням фіктивного транзиту; вчинення контрабанди при сприянні осіб, що здійснюють митний контроль. Активно

використовуються неіснуючі, фіктивні фірми, здійснюються контрабандні операції з давальницькою сировиною, гуманітарною допомогою, декларуються вантажі не своїм найменуванням, змінюються коди товарів, занижується митна вартість тощо.

Приховування контрабанди – це умисна дія злочинця, що полягає у перешкодженні встановлення об'єктивної істини про незаконне переміщення через кордон шляхом приховування, знищення, маскуванню або фальсифікації слідів контрабанди і контрабандиста, спрямованої на повне або часткове ухилення винуватого від кримінальної відповідальності

Знищення за спрямованістю дій по приховуванню контрабандної діяльності можна поділити на:

- а) знищення слідів контрабанди;
- б) знищення слідів контрабандиста.

Ліквідація слідів може бути повною і виражатися у: спалюванні підроблених документів, що стосуються злочину; знищенні засобів скоєння злочину; стиранні слідів ніг, транспортних засобів на місці переміщення поза митним контролем; стиранні папілярних узорів з предметів контрабанди тощо. Часткове знищення виражається в застосуванні контрабандистом певних речовин (гас, одеколон, тютюн, порошок гірчиці тощо).

Маскування – зміна уявлення в осіб, які стали свідками контрабанди, про злочинний характер здійснюваних дій і причетність до них певної особи. Це можуть бути: періодична зміна місця проживання; зміна зовнішнього вигляду особи злочинця (зміна одягу, використання перук, штучне створення або зміна особливих прикмет); запобіжні заходи по прослуховуванню телефонних розмов; «скромний» образ життя контрабандиста та ін.

Фальсифікація – підроблення, перекручування та розповсюдження фальшивої інформації та її носіїв. Ці дії можуть виражатися у повному чи частковому підробленні митних та інших документів, атрибутів митного забезпечення, товарів, супроводжувальної документації; в обмові співучасників у здійсненні контрабанди. Комбінованим способом фальсифікації є повне алібі контрабандиста.

Приховування – це залишення органів дізнання (слідства) у невіданні стосовно тих чи інших обставин розслідуваної контрабанди. Це може бути замовчування або відмова від давання правдивих свідчень, приховування контрабандистом засобів злочину тощо.

Аналіз слідчої практики показує, що невід'ємною частиною способу вчинення контрабанди та незаконного переміщення товарів у районах здійснення Операції об'єднаних сил є *використання результатів злочинної діяльності*. За кримінальним правом контрабанда вважається закінченою з моменту фактичного переміщення предмета посягання через митний кордон за наявності однієї з ознак, вказаних у законі. При ввезенні товарів (предметів, речовин) на митну територію України – з моменту фактичного перетину українсько-російського кордону, а при вивезенні – з моменту подання митної декларації або іншої дії безпосередньо спрямованої на реалізацію наміру ввезти або вивезти предмети.

У криміналістичному аспекті істотно важливим є те, що і після зазначених вище моментів закінчення контрабанди злочинна діяльність продовжується. Вона виражається у використанні результатів контрабандної діяльності. Це можуть бути дії, наприклад, по реалізації контрабандних товарів та отриманню прибутку або ж використанню предметів контрабанди для власних потреб (автомобіля як засобу для пересування, меблів, електро-, радіоапаратури тощо).

Способи реалізації і використання предметів контрабанди та незаконного переміщення товарів у районах здійснення Операції об'єднаних сил зумовлені особливостями особи злочинця та властивостями товарів (предметів, речовин). Цей товар в основному реалізується: безпосередньо контрабандистом, за допомогою посередників (перекупщиків), через комісійні чи комерційні структури, родичів або знайомих. Практика показує, що більшість товарів збувається за місцем проживання правопорушника.

Проміжною ланкою використання результатів контрабанди є способи транспортування та зберігання товарів, що є важливим джерелом криміналістичної інформації. Аналізуючи діяльність злочинців по транспортуванню до місця зберігання контрабандного вантажу, а також безпосереднє його зберігання, органи дізнання (слідства) часто виявляють ознаки порушення митного законодавства. Місцями зберігання предметів контрабанди можуть бути квартири, гаражі, склади (власні, знайомих, родичів або орендовані). Часто для зберігання та реалізації контрабандних підакцизних товарів комерційні структури використовують порожні склади на підприємствах.

«Слідова картина» контрабанди та незаконного переміщення товарів у районах здійснення Операції об'єднаних сил

При переміщенні контрабанди поза митним контролем за допомогою автотранспортних засобів «слідова картина» припускає наявність різних матеріальних слідів транспортних засобів: сліди кочення і ковзання, гальмування і пробуксовки коліс; сліди тиснення, утворені в результаті руху гусеничного транспорту; площинні сліди ковзання від переміщення полозів.

Найчастіше у даному випадку залишаються також сліди неходових частин транспортного засобу і сліди, залишені виступаючими вузлами і деталями, які відділилися від транспортного засобу:

- а) сліди тертя, ковзання, нанесені бампером, радіатором, заднім мостом тощо;
- б) деталі і частини, що відокремилися від транспорту (осколки від скла фари, плями олії чи гальмівної рідини);
- в) сліди переміщеного вантажу (цукор, зерно, рис, хімікати, гречка) тощо.

При використанні тайників та інших засобів фізичного приховування, що утруднюють виявлення предметів контрабанди та незаконного переміщення товарів у районах здійснення Операції об'єднаних сил, привертають до себе увагу такі сліди, як:

- 1) дефекти швів, сполучених частин покриття підлоги кузова (фургона) автомобіля, металевої та пластмасової апаратури різних вузлів транспортних засобів;
- 2) сліди на поверхні попільничок;
- 3) сліди свердлення, розрізу, розпилу, нашарування при зварюванні, сліди металізації;
- 4) сліди стружки при виготовленні тайників у дерев'яних частинах транспортного засобу.

Певний інтерес можуть викликати сліди фарбування деяких місць, нові частини в транспортному засобі, сильне забруднення вузлів і механізмів, наявність нових дверних петель, вилучення або додавання частин у вузлах, замінення гвинтів тощо.

Як правило, при незаконному переміщенні контрабандних предметів із прихованням від митного контролю частіше всього правопорушника видає його *незвичайна поведінка*: людина неприродно себе поводить, хвилюється, нервується або ж знаходиться в неприродно-збудженому стані. Іноді пасажир надмірно намагається створити видимість «відвертості», поводить себе послужливо, улесливо або ж, навпаки, це виявляється у підвищеній

роздратованості, нервозності. Деякі контрабандисти проявляють свої побоювання і страх викриття виразом обличчя, мімікою, жестами, невпевненістю у відповідях тощо.

При вчиненні контрабанди та незаконного переміщення товарів у районах здійснення Операції об'єднаних сил шляхом фальсифікації митних та інших документів найбільш розповсюдженими є:

- 1) сліди підробки митних документів шляхом підчистки, дописки, травлення, заміни частин документів;
- 2) сліди підробки відтисків печаток і штампів.

Досить розповсюдженими є випадки придбання правопорушником у невідомих осіб незаповнених бланків митної декларації з відтиском підроблених печаток і штампів митниці. Способи підробки відтисків митних печаток, як правило, традиційні: використання рисованого паперового кліше; використання кліше, виготовленого шляхом набору з друкарського шрифту; використання саморобного рельєфного кліше; вологе копіювання відтисків печаток зі справжніх документів тощо.

Місце і час вчинення контрабанди та незаконного переміщення товарів у районах здійснення Операції об'єднаних сил

Найбільш характерним місцем вчинення контрабанди є зона митного контролю. Це, як правило, приміщення митниці, купе вагона, борт літака, оглядова площадка автомобілів, борт морського чи річкового судна, спеціально відведені місця для проведення митного контролю, оглядові бокси, а також місця нелегального переходу державного кордону тощо.

Вибір часу вчинення контрабанди зумовлений певними закономірностями. Якщо час вчинення контрабанди не пов'язаний з розкладом транспорту, злочинці, як правило, намагаються вибрати другу половину ночі або кінець зміни митного наряду, що пов'язано зі стомленістю в цей період часу та зниженням уваги працівників митниці. Узагальнення практики показало, що найчастіше контрабанда скоюється вночі, рідше вдень. Інколи контрабандисти планують вчинення контрабанди у вихідні, святкові чи передсвяткові дні або ж у погану погоду.

Особа злочинця. Узагальнення практики показує, що контрабанда належить до розряду «чоловічих злочинів», оскільки переважна їх кількість скоюється чоловіками. Проте останнім часом намітилася тенденція зміни такого становища в плані зростання кількості осіб жіночої статі, які здійснили контрабанду. При цьому характерною є «спеціалізація» контрабандистів за статевою належністю. У більшості випадків жінки скоюють контрабанду ювелірних виробів, наркотиків із приховуванням від митного контролю шляхом використання місць, що утруднюють їх виявлення: полових органів, нижньої білизни, сумочок, спеціально пристосованих панчо, заколок у волоссі, одягу та взуття. Проте дуже рідко зустрічаються випадки вчинення жінками контрабанди зброї, боєприпасів, радіоактивних, вибухових речовин, а також приховування з використанням виготовлених тайників, що більш характерно для чоловіків.

За принципом громадянства засуджено за ст. 201, 305 Кримінального кодексу України у більшості громадян України спостерігається тенденція зростання злочинів, скоєних у районах здійснення Операції об'єднаних сил громадянами країн СНД, зокрема Росії, Казахстану, Узбекистану, Грузії, Литви, Вірменії, Азербайджану тощо. Помітне місце займають іноземні громадяни, що вчинили контрабанду, а саме Польщі, Румунії, Індії, Китаю, В'єтнаму, Монголії та ін. Для іноземних громадян характерні факти вчинення

контрабанди та незаконного переміщення товарів у районах здійснення Операції об'єднаних сил особами, які навчаються у закладах вищої освіти України.

Вивчення даних, що характеризують осіб, які скоюють контрабанду та незаконне переміщення товарів у районах здійснення Операції об'єднаних сил шляхом приховування від митного контролю, дозволяє виділити ознаки злочинців, за якими можна визначити **інформаційний портрет контрабандиста** з урахуванням предметної спеціалізації та статевої належності.

Сучасний *контрабандист – чоловік*: вік – до 40 років, має середню або вищу освіту, ніде не працює, володіє знаннями про специфіку митного контролю та способи вчинення і приховування контрабанди, комунікабельний, енергійний, готовий піти на ризик, скоює контрабанду переважно з корисливою спрямованістю (96%); при проходженні митного контролю, як правило, виявляє себе неприродною поведінкою, невпевненістю у відповідях, рухах, емоційною збудженістю тощо.

Сучасна *жінка-контрабандистка*: вік – до 40 років, має середню або вищу освіту, заміжня, має одну дитину або більше, переважно переміщує через кордон іноземну валюту, продовольчі і промислові товари, наркотики, ювелірні вироби та, інше; старанно приховує контрабанду в одязі, взутті, нижній білизні, у заколках для волосся, сумочках, серед інших предметів, у статевому органі, анальному отворі тощо; часто приваблива, добре одягнена, як правило, під час проходження митного контролю виявляє знервованість, дратівливість, нечіткість та невпевненість у відповідях тощо.

Вищезазначені обов'язки вимагають від співробітника правоохоронних органів гарної фізичної підготовленості, яку може в достатній мірі забезпечити бойовий хортингу. Удосконалення рівня фізичної підготовки передбачає формування та вдосконалення тих навичок, які необхідні у повсякденній службовій діяльності, а саме: розвиток витривалості, швидкісних та силових якостей, які забезпечують можливість переслідування правопорушника та перевагу в силовому протистоянні при його затриманні, у тому числі з подоланням природних та штучних перешкод.

Наведемо приклад, що відповідно до наказу МВС України від 26.01.2016 № 50 «Про затвердження Положення про організацію службової підготовки працівників Національної поліції України» загальна фізична підготовка опановується поліцейськими самостійно, окремі елементи загальної фізичної підготовки, а саме фізичні вправи, що сприяють швидкій адаптації поліцейського до зміни навантажень, відпрацьовуються на заняттях із тактики самозахисту.

Враховуючи вищевикладене виникають закономірні питання: як самостійно, без тренера або інструктора з бойового хортингу вдосконалити свої фізичні якості та покращити результати з вправ по фізичній підготовці; як без сторонньої професійної допомоги поєднати тренування з вивчення прийомів одноборства, бігу на короткі (100 м), середні (1000 м, 3000 м) дистанції, не забувши про комплексну силову вправу, згинання та розгинання рук в упорі лежачи та підтягування на високій перекладині. Для цього співробітнику треба оволодіти навичками бойового хортингу [8; 10; 25].

Основною якісною характеристикою навички вважається її стійкість та автоматизованість виконання прийому бойового хортингу. Щоб сформувати відчуття впевненості у своїх діях, необхідне здійснення переходу якості володіння технікою будь-якого прийому бойового хортингу зі стадії розучування, в стадію вміння, а також зі стадії вміння в стадію навички [9; 11]. У зв'язку з цим, освітній процес в правоохоронних органів

України спрямований на виявлення, а згодом і вдосконалення найбільш ефективних методик формування навичок бойових прийомів [6].

Так, при організації навчально-тренувального заняття тренер з бойового хортингу вибирає найбільш ефективні способи фізичного виховання, які відповідають завданням, поставленим навчальною програмою підготовки співробітників [12; 14; 15]. Зокрема, для навчання бойовим приемам необхідно використовувати різні методи, а саме: методи суворо регламентованої вправи; методи для виховання фізичних якостей; методи для навчання новим руховим діям; метод стандартної вправи; цілісно-конструктивний метод; метод змінної вправи; розчленовано-конструктивний метод; комбіновані методи вправ; методи колового тренування; метод сполученої дії та інші.

У процесі розучування прийому бойового хортингу у співробітника виникає початковий етап володіння ним – саме елементарне вміння його виконувати [4]. Рухове вміння виступає початковою сходинкою володіння руховою дією і характеризується свідомо керованим рухом, нестійкістю до дії збивальних факторів і нестабільністю результатів його виконання [15]. Роль свідомості в цьому випадку відіграє провідну роль при управлінні рухом під час проведення прийому.

Співробітник, який володіє прийомом на етапі вміння, ще не має здатності до перемикання уваги на об'єкти навколишнього оточення.

При використанні розчленовано-конструктивного методу рухова дія в момент проведення прийому розучується за складовими частинами (етапами прийому, вправи або рухової дії). Даний метод застосовується на початкових етапах навчання, а також в період навчання складним руховим діям. При розчленуванні вправи необхідно виділяти і розучувати її самостійні частини (етапи), логічно пов'язані між собою.

Рухове вміння є перехідною фазою до формування рухової навички.

Формування рухової навички умовно проходить через три стадії: період вироблення; період стабілізації; автоматизації. На етапі вироблення відбувається визначення рухової структури прийому бойового хортингу з урахуванням стилю, способу рухів, індивідуальних особливостей співробітника; відчуття руху і його сенсорна корекція; вихід корекцій з поля контролю свідомості [14].

На етапі періоду стабілізації рухової навички відбувається: 1) автоматизація рухів під час проведення прийому; 2) з'єднання нових корекцій між собою; 3) остаточне шліфування навички і підгонка її до певного еталона виконання прийому.

На етапі автоматизації навичка вдосконалюється і оптимізується в умовах використання перешкод, збивальних факторів, що ускладнюють еталонне виконання розученого прийому бойового хортингу.

На етапі формування досвіду техніки будь-якого бойового прийому в процесі переходу якісного стану володіння технікою від рівня вміння до рівня навички, необхідно використовувати цілісно-конструктивний метод [7]. При використанні цілісно-конструктивного методу рухова дія розучується в цілому без розчленування на окремі частини. Прийом бойового хортингу виконується зливо (одномоментно).

Такими ефективними засобами бойового хортингу поліпшується рівень професійно-прикладної підготовки співробітників митної служби та інших правоохоронних органів до виконання службово-бойових завдань з протидії контрабанді і незаконному переміщенню товарів у районах здійснення Операції об'єднаних сил на Сході України.

Список використаних джерел:

1. Бойко В., Малинський І., Єрмоєнко Е., Діхтяренко З. Розвиток силових якостей у студентів-хортингістів. *Теорія і методика хортингу* : зб. наук. праць / [ред. кол. Бех І. Д. (голова) та ін.]. К. : Паливода А. В., 2017. Вип. 7. С. 104–112.
2. Бухтіярова І. Г., Бухтіяров О. А. Проблеми українського законодавства щодо правового регулювання Організації Об'єднаних Сил. *Правовий журнал «Legea si Viata»*, 2019. С. 42–47.
3. Гришук В. Л. Спеціальний податково-правовий статус митних органів як суб'єктів контролю. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Право»*. 2014. Вип. 22. Ч. 2. Т. 2. С. 179–182.
4. Єрмоєнко В. Е. Методичні рекомендації щодо профілактики стоматологічних захворювань у школярів, які займаються хортингом. *Фізичне виховання в рідній школі : наук.-метод. журнал*. Вип. 2 (115). К. : Педагогічна преса, 2018. С. 36–41.
5. Єрмоєнко Вероніка. Профілактика основних стоматологічних захворювань у хортингістів дитячо-юнацького віку. *Теорія і методика хортингу* : зб. наук. праць / [ред. кол.: Бех І. Д. (голова) та ін.]. К. : Паливода А. В., 2017. Вип. 7. С. 38–47.
6. Єрмоєнко Е. А. Виховання фізичної культури та основ здоров'я студентів у процесі занять бойовим хортингом. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія № 15. Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт)* : зб. наук. праць. К. : НПУ імені М. П. Драгоманова, 2019. Вип. 10 (118) 19. С. 49–56.
7. Єрмоєнко Е. А. Засади формування цінностей здорового життя учнівської та студентської молоді засобами хортингу. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія № 15. Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт)* : зб. наук. праць. К. : НПУ імені М. П. Драгоманова, 2016. Вип. 10 (80) 16. С. 38–44.
8. Єрмоєнко Е. А. Значимість цінностей фізичної культури та основ здоров'я для студентів і курсантів, які займаються бойовим хортингом. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія № 15. Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт)* : зб. наук. праць. К. : НПУ імені М. П. Драгоманова, 2019. Вип. 11 (119) 19. – С. 71–79.
9. Єрмоєнко Е. А. Навчальна програма гурткової (секційної) роботи «Хортинг» для учнів 1–11 класів загальноосвітніх навчальних закладів : навчальне видання. К. : Паливода А. В., 2012. 268 с.
10. Єрмоєнко Е. А. Навчальна програма з бойового хортингу для учнів 1–11 класів закладів загальної середньої освіти : навч.-метод. посіб.. К. : Паливода А. В., 2020. 280 с.
11. Єрмоєнко Е. А. Потенційні можливості хортингу як засобу формування цінностей здорового життя учнівської та студентської молоді. *Теорія і методика хортингу* : зб. наук. праць / [ред. кол. Бех І. Д. (голова) та ін.]. К. : Паливода А. В., 2016. Вип. 5. С. 139–146.
12. Єрмоєнко Е. А. Тренування в хортингу: навчально-методичний посібник. К., 2009. 227 с.
13. Єрмоєнко Е. А. Формування цінностей здорового життя учнівської молоді засобами хортингу : монографія. К. : Паливода А. В., 2019. 608 с.
14. Єрмоєнко Е. А. Хортинг – національний вид спорту України: метод. посіб.. К. : Паливода А. В., 2014. 1064 с.

15. Єрмоєнко Е. А. Хортинг. Навчальна програма для дитячо-юнацьких спортивних шкіл. К. : Паливода А. В., 2010. 108 с.
16. Єрмоєнко Е. А. Хортинг у закладах вищої освіти : навч. посіб.. Ірпінь : Університет ДФС України, 2020. 654 с.
17. Оржеховська В. М., Федорченко Т. Є., Єрмоєнко Е. А., Діхтяренко З. М., Мельник О. В. Концепція національної філософії виховання дітей та молоді в Україні на засадах хортингу. *Теорія і методика хортингу* : зб. наук. праць / [ред. кол. Бех І. Д. (голова) та ін.]. К. : Паливода А. В., 2016. Вип. 5. С. 17–34.
18. Петрочко Ж. В., Єрмоєнко Е. А. Хортинг – школа сили і честі юного українця : метод. посіб.. К. : Паливода А. В., 2016. 544 с.
19. Тимчик М. В., Єрмоєнко Е. А. Хортинг як засіб виховання наполегливості в молодших школярів. «Фізичне виховання в рідній школі». К. : Педагогічна преса, 2014. № 1 С. 38–41.
20. Чмелюк В. В. Система суб'єктів державного захисту економічних інтересів держави. *Міжнародний юридичний вісник: актуальні проблеми сучасності (теорія та практика)*, 2018. Вип. 1–2. С. 122–128.
21. Dikhtiarenko, Zoia, Yeromenko, Eduard, Fedorchenko, Tetiana. «Combat horting» as a means of forming a successful personality in terms of ideological and ideological confrontation (on the example of pupils, students, cadets) (2020). Problems and prospects of physical culture and sports development and healthy lifestyle formation of different population groups. Monograph. Opole: The Academy of Management and Administration in Opole, 2020; ISBN 978 – 83 – 66567 – 04 – 7; pp. 286, illus., tabs., bibls. (pp. 232–239).
22. Dikhtiarenko, Zoia, Yeromenko, Eduard, Pustoliakova, Larysa. Combat horting: prevention of injuries and harm to life and health of pupils, students, cadets during training (2020). Problems and prospects of physical culture and sports development and healthy lifestyle formation of different population groups. Monograph. Opole: The Academy of Management and Administration in Opole, 2020; ISBN 978 – 83 – 66567 – 04 – 7; pp. 286, illus., tabs., bibls. (pp. 240–246).
23. Griban, G., Kuznietsova, O., Dzenzeliuk, D., Malynskiy, I., Dikhtiarenko, Z., Yeromenko, E., Otravenko, O., Lytvynenko, A., Lyhun, N., Okhrimenko, I., Prontenko, K. (2019). Dynamics of psycho – emotional state and individual psychological characteristics of students in the process of physical education classes. *Revista Dilemas Contemporáneos: Educación, Política y Valores*. Año: VII, Número: Edición Especial, Artículo no.:113, Período: Diciembre, 2019. (Web of Science).
24. Prontenko, K., Griban, G., Okhrimenko, I., Bondarenko, V., Bezpaliy, S., Dikhtiarenko, Z., Yeromenko, E., Bulgakov, O., Bloschynskiy, I., Dzenzeliuk, D. (2019). Academic performance and mental capacity of cadets engaged in sports during studies. *Revista Dilemas Contemporáneos: Educación, Política y Valores*. Año: VII, Número: Edición Especial, Artículo no.: 23, Período: Octubre, 2019. Мексика. (Web of Science).
25. Zhamardiy, V., Griban, G., Shkola, O., Fomenko, O., Khrystenko, D., Dikhtiarenko, Z., Yeromenko, E., Lytvynenko, A., Terentieva, N., Otravenko, O., Samokish, I., Husarevych, O., & Bloschynskiy, I. (2020). Methodical System of Using Fitness Technologies in Physical Education of Students. *International Journal of Applied Exercise Physiology*, 9(5), 27–34. (Web of Science).